

Διαχέοντας τὸν Θεολογικὸ περὶ Οἰκολογίας Λόγο στὸ Πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας

ΠΡΩΤΟΠΡ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ*

*«Ὁ ἄνθρωπος δίχως τὸν κόσμον καὶ ὁ κόσμος
δίχως τὸν ἄνθρωπον δὲν ἔχουν λόγο ὑπάρξεως»¹*

Εἰσαγωγή

Ὅσοι μὲ εἰλικρινῆ πρόθεση ἐμβαθύνουν στὰ προβλήματα τῆς καθημερινότητάς μας, παραδέχονται πλέον ὅτι τὸ οἰκολογικὸ δὲν ἀποτελεῖ ἀπλὰ καὶ μόνον ἓνα πολὺ μεγάλο σύγχρονο πρόβλημα, ἀλλὰ θὰ συνοδεύει τὸν πλανήτη μας καὶ στὸ μέλλον, ἐὰν καὶ ἐφόσον θὰ ὑπάρξει τὸ ὅποιο μέλλον... Κάποιοι ἄλλοι ὅμως, μᾶλλον ἐθελουφυλοῦντες, θεωροῦν τὸ ζήτημα ὡς ἀμελητέα παρωνυχίδα καὶ ἐν πολλοῖς ὑπερβολὴ τῶν ποικίλων παραφυσίων οἰκολογούντων, οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται εὐκαίρως ἀκαίρως ἀνὰ τὸν κόσμον, ὅποτε ἐπικεντρώνουν τὸ ἐνδιαφέρον τους σὲ ἄλλες πτυχὲς τῆς τρέχουσας καθημερινότητος, πασχίζοντας νὰ ἐπουλώσουν ἄλλου εἴδους αἰμάσσοντα τραύματα, ὅπως –λόγου χάριν– ἐσχάτως ἡ κρίση στὴν οἰκονομία. Ὅμως ἡ κατεξοχὴν πληγὴ εἶναι αὐτὴ ποὺ ἀπειλεῖ συνολικὰ τὸν πλανήτη καὶ –ἀτυχῶς– δὲν θεραπεύεται μὲ ἡμίμετρα ἢ τρόπους μαγικούς. Τὰ ἄλλα ἐπιμέρους –ὄχι εὐκαταφρόνητα– κοινωνικοπολιτικὰ προβλήματα θὰ βροῦν δυνάμει τῆς λύσης τους κάποια στιγμή μέσα ἀπὸ τὶς ἀνάλογες ὀδυνηρές, πλὴν ἀναγκαῖες, ζυμώσεις ἢ ἀνατροπές, ὅμως ὁ κίνδυνος γιὰ τὴν ἴδια τὴν ὑπαρξὴ ἐπάνω στὸν πλανήτη μας (τὴν δική μας ὑπαρξὴ δηλαδή), ὡς κορυφαῖο κοινωνικοπολιτικὸ πρόβλημα, ἀποτελεῖ τὸν πλέον ἐπίφοβο ἐχθρὸ μας. Κατὰ τὸν James Lovelock *«εἴμαστε σὰν τὸ ἄμυαλο καὶ ἐπιτόλαιο παιδί μίας*

* Ὁ π. Παναγιώτης Καποδίστριας εἶναι Διδάσκων τοῦ Τμήματος Τεχνολογίας Περιβάλλοντος καὶ Οἰκολογίας Α.Τ.Ε.Ι. Ἰονίων Νήσων.

1. ΠΑΓΚΑΖΟΓΛΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, «Ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος. Μετα-οἰκολογικὲς πτυχὲς στὴ θεολογία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ», *Σύναξη* 53 (1995) 67.

οικογένειας πού καταστρέφει τὰ πάντα στό σπίτι καί πιστεύει ὅτι ἀρκεῖ ἀλλά νά ζητήσει συγνώμη»².

Ἀπό πλευρᾶς ἐκκλησιαστικῆς καί δὴ ὀρθόδοξης, γιὰ λόγους πού ὑπαγορεύονται ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἴδια τὴ φύση τῆς Ἐκκλησίας ὡς θεοῦδροντου ὄργανισμοῦ μὲ κεφαλὴ τὸν Χριστό, ὁ Ὅποιος εἶναι «ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ»³, δὲν μποροῦν καί δὲν δικαιοῦνται τὰ μέλη τῆς νά κωφεύουν ἢ νά μερμινοῦν περὶ πολλὰ ἄλλα, ὑπεκφεύγοντας τὴ σκληρότητα τῆς πραγματικότητας. Ἀντίθετα, ἔχουν συνείδηση ὅτι πρέπει νά ὑποδεικνύουν ὡς πρὸς τὰ περιβαλλοντικά θέματα τὸ πῶς πρέπει νά βηματίσει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος στὴν ἀσφαλῆ «ὁδὸ», πῶς νά κατορθώσει τὴν διασώζουσα «ἀλήθεια» καί πῶς νά διατηρήσει ἀκμαία τὴν ὄντως «ζωή». Μὲ ἄλλους λόγους, νά ὑποδεικνύουν σὲ κάθε πτυχὴ τῆς καθημερινότητας τὸν δρόμο τῆς χριστιανικῆς ἐσχατολογίας, πολὺ περιοσσότερο μάλιστα σὲ ζητήματα περιβαλλοντικά, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦν ἄμεση ἀντιμετώπιση καί λύσεις καινοτόμες, δίχως στρουθοκαμηλισμούς.

Δὲν παύει ἐπ' οὐδενὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἄνθρωπος νά διαβλέπει, πίσω ἀπὸ κάθε στοιχεῖο τῆς φύσης πού τὸν περιβάλλει, τὴν ποιητικὴ πνοὴ τοῦ Δημιουργοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συνάμα τὴν προνοιακὴ του διάθεση ἐπὶ τῶν ὅλων πλασμάτων Του, νυχθημερόν καί ἀκαταπαύστως. Ἀφορμώμενοι ἐξ αὐτῆς τῆς ὄντολογικῆς πεποιθήσεως καί θεμελιακῆς ἀφετηρίας ἐστιάζεται τὸ ἐνδιαφέρον στὴν ἐπιστροφή τοῦ ἀνθρώπου καί τῶν σύγχρονων κοινωπιῶν μας στό «ἀρχαῖον κάλλον» καί στό ἀπωλεσμένο προπρωτικὸ πολίτευμά μας. Ὁ τόπος ὅπου διαδραματίζονται οἱ φθορὲς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος εἶναι χῶροι ὅπου ὑπεισήληθε, ἐπώασθη καί προόδευσε τὸ μικρόβιο τοῦ παρα-λόγου, ὡς ἔκπτωση τοῦ ἀνθρώπου καί ἀπὸ τὴ λογικὴ καί ἀπὸ τὴ σχέση του μὲ αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος ἐν χρόνῳ ντύθηκε τὴ χοϊκότητα τῶν πλασμάτων, ὥστε νά τὰ ἐπαναφέρει στὴ φυσικὴ τους κατάσταση, ἀμνηστεύοντας τὴ σαλότητα τῶν ἀποστατημένων καί ἀποκαθιστώντας τὴν κοσμικὴ τάξη στὴν προπρωτικὴ τῆς ἰσορροπία⁴. Πὸν σημαίνει ὅτι ὁ χριστιανικὸς παράδεισος οὐδεμία ἔχει σχέση μὲ τὸν περιτρέχοντα κόσμον, ὅπως αὐτὸς ἀμαυρῶνεται καί παραμορφῶνεται, ἐξατίας τῶν ἐξουθενωτικῶν ἐπεμβάσεων τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου.

2. LOVELOCK JAMES, *Ἡ ἐκδίγιση τῆς Γαίας. Γιατί ἡ Γῆ ἀντεπιτίθεται καί πῶς μποροῦμε ἀκόμα νά σώσουμε τὴν ἀνθρωπότητα*, Μτφρ. Ἄγγελου Φιλιππάτου, ἔκδ. Ἐκδοτικὸς Ὅργανισμὸς Λιβάνη, Ἀθήνα 2007, σ. 254.

3. Ἰω 14,6.

4. Πρβλ. ΠΑΓΚΑΖΟΓΛΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, ὁ.π., σσ. 65-70.

Οί άνωτέρω θέσεις συνεπάγονται ότι ή Χριστιανική Κοσμολογία και Άνθρωπολογία δύναται και όφείλει (ή μάλλον είναι άναγκασμένη) να συνεργασθεϊ άριστα με τους Οικολόγους τών διαφόρων θεωρήσεων και κοσμοθεωριών. Σε αυτή της τή συνάντηση χρειάζεται άσφαλώς να είναι ιδιαίτερα προσεκτική ως προς τόν έκάστοτε συνομιλητή της, δεδομένου ότι υπό τώ άθώο ένδυμα του οικολογεϊν κυκλοφορούν παγκοσμίως άρκετες ίμπεριαλιστικές, λαϊκίστικες, ύστερόβουλες και πάντως ιδιοτελείς κινήσεις ή όργανώσεις.

Συναγερομός ευαισθητοποίησης

Ή Διοικοϋσα Όρθόδοξη Έκκλησία εργάζεται σε ίκανοποιητικό βαθμό για μία ειλικρινή και άνυστερόβουλη συνάντηση τών διαφόρων συνιστωσών του δημόσιου βίου. Τό Οικουμενικό Πατριαρχείο, ως Μητέρα και Προκαθημένη τών Έκκλησιών, πρωτοπορεί και πρωτοστατεί κατά την τελευταία είκοσαετία, όπως έχει άλλωστε καθήκον⁵. Τό ίερό Κέντρο της Όρθοδοξίας διαπιστώνει τό παμμέγιστο πρόβλημα του πλανήτη, κρούει τόν κώδωνα του κινδύνου όσο δυναμικότερα δύναται, συνεγείρει θεσμικούς παράγοντες τών κρατών και άρχοντες του κόσμου, προτείνει λύσεις, όχι ως λόγο μιας εφήμερης αυτοπροβολής στα φώτα της επικαιρότητας, αλλά θεμελιωμένον στον άγιογραφικό και άγιοπατερικό λόγο, τόν όποιον ούτως ή άλλως (πρέπει να) εκφράζει. Τούτη ή θεολογία είναι δομημένη ούτως ώστε, δίχως ν' άποβαίνει σε κακώς έννοούμενη έκκοσμίκευση, να μπορεί να συναντηθεϊ φιλικά και άποτελεσματικά με τόν λόγο όλων τών άλλων έγκριτων όμολογιών, θρησκείων, πολιτικών τάσεων, φιλοσοφικών ρευμάτων και κάθε λογής καλοπροαίρετων δημοσιολόγων. Κάθε έχέφρων εκκλησιαστικός άνθρωπος ούδόλωσ λησμονεί σε κάθε του έκφανση, τό παύλειο εκείνο: «*τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα ἵνα πάντως τινάς σώσω*»⁶.

Παρά τό ότι οί πρωτοβουλίες του Οικουμενικού Πατριαρχείου άφοροϋν στην Οικουμένη, έννοείται ότι πρωτίστως άπευθύνονται (με συμβουλευτικό ή προτρεπτικό τρόπο) στα μέλη της Όρθόδοξης Έκκλησίας, τὰ όποια πλειστάκις

5. Βλ. συνοπτικές παρουσιάσεις στα: Πρωτοπρεσβυτέρου ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ, *Κεφάλαια Θεολογίας του Περιβάλλοντος*, έκδ. Ίεράς Μητροπόλεως Ζακύνθου, Ζακύνθος 2006, σσ. 93-135 και ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, «Ό οικολογικός λόγος του Οικουμενικού Πατριαρχείου (Νεότερες πτυχές)», *Έφημέριος* 58 (Νοέμβριος 2009), τεϋχ. 9, σσ. 18-23.

6. Α' Κορ 9,22.

συλλαμβάνονται ν' απέχουν πολύ από τη θεωρία στην πράξη. Είναι αδήριτη ανάγκη ο λόγος αυτός να υιοθετηθεί και να διαδοθεί από τις τοπικές Συνόδους έως και τη μικρότερη Ένορία. Έαν πράγματι παραδεχόμαστε ότι η Ένορία αποτελεί το κύτταρο του εκκλησιαστικού Σώματος, τότε εκεί κατά βάσιν, στον πρωτογενή αυτόν τόπο χρειάζεται να μεταστοιχειωθεί ο λόγος σε τρόπο διεξόδου από το θλιβερό αδιέξοδο του σύγχρονου περιβαλλοντικού λαβυρίνθου. Με την ευαισθητοποίηση αυτής της πρωτογενούς κοινωνικής συλλογικότητας μπορούμε να παρέμβουμε ουσιαστικά και να δράσουμε διασωστικά, στοχεύοντας –τό κατά δύναμιν– στην παρεμπόδιση των οικολογικών έκτροπων.

Το οικολογικό πρόβλημα δέν στοιχειοθετείται μονάχα ως παράγωγο των έγκλημάτων, πού προκαλούν οι διάφοροι έπώνυμοι και μεγαλοσχημονες έμποροι των έθνων, αλλά γεννᾶται και όγκοῦται παράλληλα, έξαιτίας των μικρών παρασπονδιών της καθημερινότητας⁷. Για παράδειγμα, η περιβαλλοντική άστοχία κυμαίνεται από τὸ πεταμένο κουτί τοῦ ἀναψυκτικοῦ στοῦ διπλανό μας χαντάκι ἔως τὴν ἄχρηστη παλιά μας τηλεόραση παραπέρα· ἀπὸ τὸ πλαστικό ποτήρι, πὸν πετάξαμε ἀπ' τὸ παράθυρο τοῦ αὐτοκινήτου, ἔως τὰ φυτοφάρμακα τοῦ γείτονα στὴ φυτική παραγωγή του· ἀπὸ τὸ «ἄθῳ» κάπνισμα, τοὺς ρύπους τῶν ἀναίτιων μετακινήσεων μὲ τὸ δεύτερο ἢ τρίτο αὐτοκίνητό μας ἢ τὸ κυνήγι πουλιῶν καὶ ζῶων ἔως τὰ κάθε λογῆς ἀπόβλητα τῶν βιομηχανιῶν. Αὐτὰ καὶ πλεῖστα ἄλλα –ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς– μικρὰ ἢ μεγαλύτερα οικολογικὰ ἀτοπήματα εἶναι ἐκεῖνα πὸν συνθέτουν τραγικότερα τὸ εἰδεχθὲς ἔγκλημα ἔναντι τοῦ πλανῆτη καὶ αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς ἐπάνω σὲ αὐτόν⁸. Στὸν ἐνδεχόμενο προβληματισμό, ἐὰν τὴν ἴδια εὐθύνη ἔχουν π.χ. ἀπὸ τὴ μία πλευρὰ ὁ φορητατζής, πὸν εὐκαίρως ἀκαίρως ρυπαίνει τὴ λεωφόρο καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν ὅποια ἐπιχείρηση παραγωγῆς ἐνέργειας, πὸν δηλητηριάζει ἔως θανάτου τὴν ἀτμόσφαιρα στὴν Πτολεμαῖδα ἢ τὴ Μεγαλόπολη, θ' ἀπαντήσουμε ὅτι ἔχουν πράγματι ἀναλογικὴ τὴν εὐθύνη, ἐπειδὴ ἀκριβῶς τὸ πρῶτο καὶ φαινομενικὰ ἀνεπαίσθητο καὶ ἀνώδυνο ὀδηγεῖ (δεδομένων κάποιων εἰδικῶν καὶ συγκεκριμένων συνηθειῶν) στὰ δεύτερα, μεγάλα καὶ φορικτὰ...

7. Πρβλ. τὰ πορίσματα τῆς σύγχρονης κοινωνιολογικῆς σκέψης: ΜΑΓΡΙΠΛΗ Δ.Γ., «Θρησκεία καὶ Ἰδεολογία: Ὁρθοδοξία καὶ σύγχρονος κόσμος» στοῦ ΜΑΓΡΙΠΛΗΣ Δ.Γ. (ἐπιμ.), *Κριτικὲς προσεγγίσεις στὸν Ὁρθόδοξο Πολιτισμό. Ὁψεις τοῦ ἑλληνικοῦ παραδείγματος*, Ἄντ. Σταμούλης, Θεσσαλονίκη 2007, σσ. 15-85, ιδιαίτερα γιὰ ἐδῶ σ. 68.

8. π. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ, «Καλλιεργώντας τὴν Ἠθικὴ τοῦ Περιβάλλοντος στὴν καθημερινότητά μας», *Βημόθυρο* 1 (Χειμῶνας 2009-2010) 201-203.

Οί τοπικές Ἐκκλησίες διὰ τῶν Ἐπισκόπων καὶ τῶν Πρεσβυτέρων τους ἔχουν πλέον αὐτὴ τὴν ὑποχρέωση: τῆς πληροφόρησης - διαπαιδαγώγησης τοῦ λαοῦ (τοῦ ὁποίου φέρουν τὴν ποιμαντικὴ εὐθύνη) ὡς πρὸς τὶς βαθύτερες αἰτίες τῶν οἰκολογικῶν ἐπιπτώσεων. Ἐὰν ὄντως ἐπιθυμοῦν νὰ ὑπηρετοῦν θεοπρεπῶς τὸν ἄνθρωπο, ἐκπροσωπώντας μάλιστα ἐπὶ γῆς τὸν Χριστὸ ὡς «ὁδὸς» καὶ «ἀλήθεια» καὶ «ζωή», τότε θὰ ὑποδείξουν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν πρωταίτιο τοῦ κακοῦ, πὺ δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν «παρὰ φύσιν» πολιτευόμενον ἄνθρωπο, ὅχι κάποιον μακρινὸ ἢ φευγάτο, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἴδιο μὲ ὄνομα καὶ ἐπώνυμο, ἀφ' ἑτέρου δέ, μὲ τρόπο συμβουλευτικῆς πειθοῦς, θὰ καταδείξουν τὸ ἀληθινὸ καὶ συμφέρον φῶς στὸ τοῦνελ τοῦ Χαμοῦ, θὰ διδάξουν πῶς τὰ οἰκολογικὰ ἀποτυπώματά του χρειάζεται νὰ γίνονται ὄλο καὶ πιὸ ἀνεπαισθητὰ ἢ καὶ θὰ ὑψώσουν δημοσίως θεολογικὸ λόγο ὡς ἀκτιβιστικὴ ἐνίοτε δράση (γιατί ὄχι;), ὅπου θὰ παρουσιασθεῖ χρεία.

Προβληματισμοὶ ἐπὶ τοῦ πρακτέου καὶ ἡ μέχρι τώρα ἐμπειρία

Ὡς χαρακτηριστικὰ παραδείγματα ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω προτεινομένων μποροῦν ν' ἀναφερθοῦν δύο: Ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ λεγόμενα «Ἀμφιλοχιακά», τὰ πεῦκα δηλαδή, πὺ φυτεύτηκαν στὴ ἱερὰ νῆσο Πάτιμο ὡς καρπὸς μετανοίας ὅσων ἐξομολογοῦντο στὸν Γέροντα Ἀμφιλόχιο Μακρῆ (1888-1970)⁹ καὶ κατὰ προτροπὴν του, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν περίπτωση ἑνὸς σύγχρονου ἀκτιβιστῆ ἱερέα ἀπὸ τὰ Οἰνόφυτα Βοιωτίας, τοῦ πάπα Γιάννη Οἰκονομίδη¹⁰, μὲ πολύχρονη δημόσια δράση ἔναντι τῶν βιομηχανιῶν πὺ ρυπαίνουν τὸν Ποταμὸ Ἄσσωπό, βραβευμένον ἤδη (τὸν Δεκέμβριο τοῦ 2009) ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν γιὰ τὶς ἐπαινετὲς καὶ ὄντως ὀρθόδοξες (ἀσυνήθεις γιὰ ἱερέα, σύμφωνα μὲ τὴν κατεστημένη νοοτροπία πολλῶν συμπλεγματικῶν ἢ ἀγοραφοβικῶν ἐκκλησιαστικῶν) πρωτοβουλίες του¹¹.

9. Βλ. σχετικὰ ΤΡΙΑΝΤΗ Λ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ, *Ὁ Γέροντας τῆς Πάτιμου Ἀμφιλόχιος Μακρῆς 1889-1970*, ἔκδ. Μονὴ Εὐαγγελισμοῦ, Πάτιμος 1993, σσ. 138-140.

10. Βλ. «Οἱ 10 ἐντολὲς ἑνὸς ἀκτιβιστῆ παπᾶ», στήλη *Οἱ ἄλλοι πρωταγωνιστές*. Συνέντευξη στὸν Σταῦρο Θεοδωράκη, Ἐφημερίδα *Τὰ Νέα*, 9.12.2006, σ. Ν26.

11. Ἀμέσως μετὰ τὴ βράβεισή του ὁ π. Ἰωάννης Οἰκονομίδης (Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, 29.12.2009), δήλωσε στὰ ΜΜΕ: «*Εἶμαι στενοχωρημένος μὲ τὸ βραβεῖο, γιατί ἂν ὁ Δήμαρχος, ὁ Νομάρχης καὶ τὸ Ὑπουργεῖο ἔπρατταν τὸ καθήκον τους, δὲν θὰ ἔπαιρνα ἐγὼ τὸ βραβεῖο. Εἶμα-*

Βεβαίως τὰ ἐν λόγῳ παραδείγματα ὑποκρύπτουν καὶ κάμποσους καίριους προβληματισμούς ἐπὶ τοῦ πρακτέου, οἱ ὅποιοι θὰ μπορούσαν νὰ κωδικοποιηθοῦν ὡς ἑξῆς:

- Κατὰ πόσον οἱ τοπικὲς Ἐκκλησίες εἶναι προετοιμασμένες σὲ ἐπίπεδο κορυφῆς τους γιὰ δράσεις οἰκολογικῆς εὐαισθητοποίησης ἢ προστασίας τῆς καθημερινῆς ζωῆς μίας Ἐνορίας; Καὶ ὅταν διατυπώνουμε λόγο περὶ Ἐνορίας στὶς ἀνατρεπτικὲς καὶ πολυαπαιτητικὲς μέρες μας, συνιστᾷ βεβαίως ἓνα μεγάλο ἄλλο πρόβλημα ἢ μὴ συσπείρωση τοῦ λαοῦ κάτω ἀπὸ τὴν ποδηγεσία τοῦ ἱερέα - πατέρα, ὁ ὅποιος συχνάκις δὲν ἔχει τὸ ὑπόβαθρο νὰ εἶναι οὔτε ἱερέας μῆτε πατέρας, ἑξαιτίας εἴτε τῆς προσωπικῆς του πνευματικῆς καχεξίας, εἴτε τῆς μὴ κατάρτισής του ἀπὸ τὶς ἱερατικὲς - θεολογικὲς σχολές, ὅπου φοίτησε, γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση παρόμοιων κρίσεων.
- Κατὰ πόσον οἱ κύκλοι μὲ φονταμενταλιστικὴ διάθεση, οἱ ὅποιοι δροῦν -ἀτυχῶς- ἐντὸς ἢ στὸ περιθώριο τῶν ζωντανῶν Ἐνοριῶν περιχαρακῶν-ντάς τὶς ἀνεπίτρεπτα, θὰ τοὺς ἐπιτρέψουν ν' ἀνοιχθοῦν στὶς κατὰ τόπους κοινωνίες καὶ ὅλες μαζὶ στὸν σύγχρονο κόσμο, γιὰ τέτοια «μοντέρνα» (τουτέστιν, γιὰ κάποιους, ἑξωβελιστέα) θέματα¹²;

στε 200.000 καὶ πλέον κάτοικοι, πειραματόζωα, ὅλοι μας ἔκθετοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, στὰ τοξικὰ ἀπόβλητα, στὴν καρδιά τῆς βιομηχανίας, στὸν Ἀσωπὸ ποταμὸ, στὸ μεγαλύτερο περιβαλλοντικὸ πρόβλημα τῆς χώρας. Αὐτὸ πού καταφέραμε, ἀπὸ τότε πού ξεκινήσαμε τὸν ἀγῶνα μας, ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια, εἶναι ὅτι ἀναδείξαμε τὸ πρόβλημα καὶ ξεκινᾶμε πιά διαβούλευση μὲ τὸ Ὑπουργεῖο γιὰ τὴν ἐπίλυσή του. Τὸ βραβεῖο τῆς Ἀκαδημίας ἀπὸ τὴν ἄλλη, μὲ χαροποιεῖ γιατί εἶναι ἡ ἐπιβράβευση τῶν κόπων καὶ προσπαθειῶν ὄλων τῶν περιβαλλοντικῶν ὀργανώσεων καὶ τῶν κατοίκων πού διεύρυναν, στὴν πορεία, τὸν ἀγῶνα. Ἄν δὲν λυθεῖ τὸ πρόβλημα τῶν τοξικῶν ἀποβλήτων στὰ Οἰνόφυτα, θὰ μᾶς ξανακούσετε». [Ἰστότοπος NaturaZante: http://theoperiv.blogspot.com/2009/12/blog-post_30.html (ἀποτύπωση 26.1.2010)].

12. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ σχετικὴ ἀποστροφή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχη Βαρθολομαίου ἀπὸ τοῦ ἐπίσημου βήματος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (3.2.2010): «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀτυχῶς ἐν πολλοῖς κατατρέπει ἀπὸ τὸν ἐσωστρεφεῖα, περιοριζομένη συνήθως εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἐσωτερικῶν τῆς προβλημάτων, κωφεύουσα, ἐνίοτε ὑπὸ τὴν πίεσιν φονταμενταλιστικῶν κύκλων, εἰς τὰς ἐκκλήσεις διὰ συνεργασίαν καὶ καταλλαγὴν, ὡς ἐὰν μὴ ἦτο δυνατόν νὰ διατηρήσῃ ἀλώβητον τὴν ταυτότητά της, ἐὰν ἀνοίξῃ καὶ τείνῃ τὰς χεῖρας της εἰς συνεργασίαν μετὰ τῶν ἄλλων. Ἄλλ' ὁ ὄντως μέγας πλοῦτος τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν τῆς ἐδόθη πρὸς συντήρησιν. Ὀφείλει ἡ Ὁρθοδοξία νὰ χρησιμοποίησιν τὴν παράδοσίν της, τὸν θεολογικὸν καὶ πνευματικὸν της θησαυρόν, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος τὰ φλέγοντα ὑπαρξιακὰ προβλήματα του. Καὶ ἡ παγκόσμιος οἰκολογικὴ κρίσις, τὴν ὁποίαν διερχόμεθα, ἀποτελεῖ, χωρὶς ἀμφιβολίαν, πρόβλημα ἐκ τῶν πλέον ζωπικῶν ὅσον καὶ ἐπειγόντων. Ἡ Ὁρθοδοξία ὀφείλει καὶ ἡμπορεῖ νὰ πράξῃ ἀκόμη περισσότερα διὰ τὴν ἀντιμετώπισίν του». [Ἰστότοπος NaturaZante: http://theoperiv.blogspot.com/2010/02/blog-post_3715.html (ἀποτύπωση: 4.2.2010)].

- Κατά πόσον ὁ ἐπίσημος θεολογικὸς λόγος περὶ τὴν Οἰκολογία διαχέεται στὶς μικρὲς ἢ ἀπόμερες κοινωνίες, κυρίως στὸν εὐαίσθητο χῶρο τῆς νεότητος (καὶ ὄχι μόνον μὲς ἀπὸ τὶς λιγοστὲς οἰκολογικὲς νύξεις τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν στὰ σχολεῖα)¹³ διὰ ποίων εἰδικῶν πεπαιδευμένων ἱερέων ἢ συνεργατῶν τους;
- Ἄραγε, οἱ ἀπὸ ἄμβωνος ὀμιλῆς τῶν λαλίστατων κατὰ τὰ ἄλλα ἱεροκηρῶν μας (κληρικῶν καὶ λαϊκῶν) μποροῦν νὰ ὑπερασπισθοῦν πειστικὰ καὶ ἀποφασιστικὰ τὸ πάσχον (ἢ καὶ θνήσκον) Περιβάλλον, μὲ σοβαρότητα καὶ παρηρσία, δίχως νὰ ἐκπίπτουν σὲ θρησκευτικὰ παραληρήματα, τὰ ὁποῖα οὕτως ἢ ἄλλως ἐξοργίζουν ἢ τουλάχιστον ἀφήνουν παγερὰ ἀδιάφορα τοὺς ὄσους ἀκόμη ἐκκλησιαζόμενους¹⁴;
- Κατὰ πόσον θὰ μπορέσει ἡ Ἔνορία, μὲ τὸν προεστὸ της ἱερέα καὶ τὰ ὅσα δραστήρια μέλη τὴν ἀπαρτίζουν, ν' ἀντιμετωπίσουν ὡς ἐνεργοὶ πολῖτες –ὡς ἄλλωστε ὀφείλουν– ἓνα τοπικὸ περιβαλλοντικὸ πρόβλημα ποὺ ἐνδεχομένως ἀναφύεται, δίχως νὰ καταντοῦν ἄβουλοι ἀκροατὲς ἢ ἐνίστε καὶ ἀπόκοσμοι τηλεθεατὲς τῶν γειτονικῶν τους ἐπιπτώσεων ἐξαιτίας τοῦ συγκεκριμένου προβλήματος ἢ δίχως νὰ ὑπολογίζουν τὸ ὅποιο μικρὸ ἢ μεγάλο κόστος ἀπὸ τὶς μικροαστικὲς ἢ ἐπαρχιώτικες συγκρούσεις καὶ ἀπειλές, ποὺ θὰ τεθοῦν σὲ πρῶτο πλάνο;
- Κατὰ πόσον οἱ ὑπεύθυνοὶ τῶν κατὰ τόπους Μοναστηριῶν, οἱ ὁποῖοι διαχειρίζονται συνήθως ἱκανὲς ἐκτάσεις γῆς (στὶς περισσότερες τῶν περιπτώσεων δασικῆς)¹⁵ θὰ ὑπερβοῦν τὸν ἐπίφοβο μικρόκοσμό τους, ὀρθώνοντας ξεκάθαρο «ὄχι» στὶς ἐνδεχόμενες δελεαστικὲς προτάσεις διαφόρων μεγαλοσυμφερόντων, τὰ ὁποῖα ὀρέγονται (γιὰ ἀξιοποίηση καὶ ἀναβάθμιση δῆθεν) τὶς πατροπαράδοτες πράσινες ἐκκλησιαστικὲς ἰδιοκτησίες, ὅπου –σὲ ὕστατη

13. Πρβλ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ Κ. ΕΛΕΝΑΣ - ΤΟΓΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΣ, «Ἡ περιβαλλοντικὴ ἠθικὴ καὶ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν: περὶ ἠθικῆς ἐκπαίδευσης», στὸν Τόμο *Περιβαλλοντικὴ Ἠθικὴ: ἀπὸ τὴν ἔρευνα καὶ τὴ θεωρίαν εἰς τὴν ἐφαρμογὴ* (Πρόλογος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, Ἐπιμέλεια Ἑλένα Θεοδοροπούλου, Μαρία Καίλα, Michael Bonnet, Catherine Larrene), ἔκδ. Ἀτραπός, Ἀθήνα 2009, σσ. 225-237.

14. Πρβλ. π. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ, «Λόγος ὑπόλογος γιὰ τὸ κήρυγμα σήμερα», *Σύναξη* 83 (Ἰούλιος-Σεπτέμβριος 2002) 42-44 [ἀφιέρωμα «Τὸ κήρυγμα μεταξὺ λιμοῦ καὶ κορεσμοῦ»].

15. Εἶναι πασίγνωστες καὶ πολυσυζητημένες κάποιες περιπτώσεις περιώνυμων Μονῶν στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο, ὅπου –ἂν μὴ τι ἄλλο– καταγράφεται ἔντονο κλίμα διχασμοῦ αὐτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν λεγόμενη ἀξιοποίηση τῶν ἐκτάσεων γῆς.

ανάλυση- διασώζεται και θεραπεύεται τὸ οἰκολογικὸ ἰδεῶδες¹⁶;

Παρὰ τοὺς κάποιους ἀξιωματικούς βηματισμούς, οἱ ὅποιοι ὁμολογουμένως ἔχουν ἤδη κατορθωθεῖ ὡς πρὸς τὴν ποιμαντικὴ δραστηριοποίησι τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας σχετικὰ μὲ τὰ οἰκολογικὰ ζητήματα
 εἰδικές Συνοδικές Ἐπιτροπές¹⁷,
 Ἡμερίδες ἢ Συνέδρια¹⁸,
 Εἰσηγήσεις¹⁹,

16. Πρβλ. Πρωτοπρεσβυτέρου ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΠΑΝΑΠΩΤΗ, *Κεφάλαια Θεολογίας τοῦ Περιβάλλοντος*, ὅ.π., σσ. 79-91 [κεφάλαιο «Ὁρθόδοξη Ἀσκητικὴ καὶ Φυσικὸ Περιβάλλον»].

17. Ἦδη ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 2000 ἔχει συστήσει τὴν «Εἰδικὴ Σύνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Θείας καὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκολογίας» (στὸ ἐξῆς θὰ ἀναφέρεται ὡς ΕΣΕΘΠΟΟ), ἡ ὁποία ἐργάζεται γιὰ τὴν εὐαίσθητοποίησι τοῦ λαοῦ τόσο στὴν Ἀθήνα, ὅσο καὶ στὶς Μητροπόλεις τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας. Πρόεδρος τῆς εἶναι Μητροπολίτης Ἀχελώου Εὐθύμιος καὶ μέλη οἱ κ.κ. Εὐάγγελος Θεοδώρου, Χρῆστος Ζερεφός, Θεόδωρος Παναγόπουλος, Παναγιώτης Δρακάτος, Παναγιώτης Καρυδῆς, Ἰωάννης Παπαδημητριάδης, Ἀπόστολος Νικολαΐδης καὶ Βασίλειος Καλτσῆς. [Στοιχεῖα ἀπὸ τὰ «Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 2010», ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σ. 367].

18. Βλ. ἐνδεικτικὰ: α) Πρακτικὰ Διεθνoῦς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ τὸ φυσικὸ περιβάλλον [Βέροια, 25-28 Ἰουνίου 1999], ἔκδ. Ἱεράς Μητροπόλεως Βεροῖας, Ναούσης καὶ Καμπανίας, Βέροια 1999, μὲ ἐνδιαφέρουσες εἰσηγήσεις τῶν: Ἰωάννη Γαλάνη, Βασιλείου Γιούλτη, Γεωργίου Γούναρη, π. Otfried Hofius, Μαρίας Καζαμία-Τσέρονου, Δημητρίου Καϊμάκη, Σταύρου Κаланτζάκη, Χρήστου Καρακόλη, Ἀνέστη Κεσελοπούλου, Μιλτιάδη Κωνσταντίνου, Δημητρίου Κωτούλα, Χρυσάνθης Μαυροπούλου-Τσιούμη, Enrico Morini, Ἰωάννη Μούρτζιου, Νικολάου Σπύρου, Ἀλέξανδρου Τσιούμη καὶ β) Πρακτικὰ Ἐπιστημονικῆς Ἡμερίδας *Προβλήματα τοῦ τρόπου ζωῆς τῶν κατοίκων τῶν μεγάλων πόλεων* [22.10.2005], ἔκδ. ΕΣΕΘΠΟΟ, Ἀθήνα 2006, μὲ ἐμπεριστατωμένες ὁμιλίες-εἰσηγήσεις τῶν Μητροπολίτου Ἀχελώου Εὐθυμίου, Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Εὐθυμίας Συγκολλίτου, Ἀποστόλου Νικολαΐδη, Χρήστου Ζερεφοῦ.

19. Βλ. ἐνδεικτικὰ, Μητροπολίτου Ζακύνθου Χρυσοστόμου, «Ἐκκλησία καὶ Περιβάλλον. Συμβολὴ τοῦ θεολογικοῦ λόγου στὴ δημιουργία οἰκολογικῆς συνειδήσεως», *Ἡ Τακτικὴ Σύγκλησις τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος* (Ἀθήνα, 9-10 Ὀκτωβρίου 2007): *Εἰσηγήσεις καὶ Ἀνακινωθέντα*, ἔκδ. Ἐπικοινωνιακὴ καὶ Μορφωτικὴ Ἰνστιτούτ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος - Κλάδος Ἐκδόσεων, Ἀθήνα 2008, σ. 53-66. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού ὁ Μητροπολίτης Ζακύνθου ἀσχολεῖται μὲ τὰ οἰκολογικὰ προβλήματα. Ἄξια μνείας εἶναι ἡ ἡμερίδα μὲ θέμα «Περιβάλλον καὶ Εἰρήνη», ἡ ὁποία ὁργανώθηκε στὴ Μονὴ Πεντέλης μὲ πρωτοβουλία του (ὡς Καθηγουμένου καὶ Ἐπισκόπου Δωδώνης), στὶς 7 Ὀκτωβρίου 1989. Ἀλλὰ καὶ μέχρι τὶς ἡμέρες μας ὑποστηρίζει μὲ διάφορους καὶ πολλαπλοὺς τρόπους τὸ Τμήμα Τεχνολογίας τοῦ Περιβάλλοντος καὶ Οἰκολογίας τοῦ Α.Τ.Ε.Ι. Ἰονίων Νήσων, πού λειτουργεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια στὴ Ζάκυνθο. Ὡς ἐκ τούτου, στὶς 14 Νοεμβρίου 2009, ἀνακηρύχθηκε Ἐπίτι-

Ὅμιλίες²⁰,
Ἐκθέσεις²¹,
Ἐκδόσεις²²,

μος Καθηγητῆς τοῦ Τμήματος, ὡς ἀναγνώριση τῆς προσφορᾶς του. Βλ. σχετικό φωτορεπορτάζ στό: *Τὰ Νέα τοῦ ΤΕΙ Ἰονίων Νήσων*, Ὀκτώβριος - Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2009, φ. 12, σ. 3. Κατὰ τὴν ἐπίσημη ἐκείνη τελετὴ ἀνέπτυξε ὁ τιμώμενος «Σκέψεις περὶ θεολογικῆς οἰκολογίας», βλ. στὸν ἰστότοπο NaturaZante: http://theoperiv.blogspot.com/2009/11/blog-post_14.html (ἀποτύπωση: 2.2.2010). Δὲν εἶναι καθόλου τυχαῖο ἐξᾴλλου ὅτι στό ἐν λόγῳ Τμήμα τοῦ ΤΕΙ Ἰονίων Νήσων, ἀπὸ τὸ 2004 ἕως καὶ σήμερα (Ἐνοῖξη τοῦ 2010) διδάσκεται τὸ ἐπιλεγόμενο μάθημα «Θρησκεία καὶ Περιβάλλον», τὸ ὁποῖο μάλιστα παραδίδει ἐξαρχῆς κληρικὸς τῆς Μητροπόλεως Ζακύνθου.

20. Ἀξιωματιμῶνευτες καὶ πρωτοποριακῆς γιὰ τὴν ἐποχὴ πού ἐκφωνήθηκαν θεωροῦμε δύο ὁμιλίαι: α) Κατὰ τὸν Ἑσπερινὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὸν Ἄρειο Πάγο (29.6.1987), Ἀρχιμανδρίτου Νικολάου Πρωτοπαπᾶ (τώρα Μητροπολίτου Φθιώτιδος), «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα», *Ἐκκλησία* 64 (1987) 454-456, 492-495 καὶ β) κατὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Φωτίου στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Μονὴ Πεττέλης, 6.2.1989). Βλ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Β. ΗΛΙΑ, «Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκολογία», *Ἐκκλησία* 66 (1989) 188-192, 231-234, 280-282, 323-326. Περισσότερες καὶ εἰδικότερες ποιμαντικῆς δράσεις τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἀνάπτυξης τῆς «θεολογικῆς οἰκολογίας», βλ. στὴ σχετικὴ εἰσήγηση τοῦ Δ' Ἐπιστημονικοῦ Θεολογικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἐνώσεως Θεολόγων Βορείου Ἑλλάδος (Καβάλα, 4-6.5.1989): ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ Μ. Ι., «Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα», *Ἐκκλησία* 66 (1989) 577-579, 605-606, 644-645, 683-684.

21. Γιὰ παραδειγμα ἀναφέρουμε τὴν Κινητὴ καὶ Ἐναλλασσόμενη Ἐκθεση Πινάκων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ 2001. Ὅπως εἶχε εὐρέως δημοσιοποιηθεῖ τότε «*Μὲ τὴν ἐκθεση ἡ Ἐκκλησία σκοπὸ ἔχει: * νὰ μᾶς κάνει κοινωνοὺς τῆς ὁμορφιάς τοῦ κόσμου, στὸν ὁποῖο κληθήκαμε νὰ ζήσουμε μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν. * νὰ εὐαισθητοποιήσει τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς πρὸς τὰ μεγάλα σύγχρονα περιβαλλοντικὰ προβλήματα μὲ τίς ἐσχατολογικῆς τους διαστάσεις. * νὰ δείξει ὅτι ἡ καταστροφὴ τοῦ Περιβάλλοντος δὲν γνωρίζει σύνορα καὶ ὅτι οἱ ἐπιπτώσεις της εἶναι παγκόσμιες. * νὰ τονίσει τὴν ξεχωριστὴ σημασία πού ἔχει τὸ ὀρθόδοξο ἦθος γιὰ τὴ διαφύλαξη καὶ φροντίδα τῆς Κτίσης. * νὰ διατρανώσει πὼς τὴ φθορὰ καὶ τὸ θάνατο ὑπερνικᾷ μόνο ὁ Χριστός. * νὰ προβάλλει στὴν παραμόρφωση τοῦ κόσμου, τὴν μεταμόρφωση καὶ τὸν ἐξαγιασμό του. * νὰ διακηρύξει ὅτι ἀφετηρία τῆς καταστροφῆς τῆς φύσης εἶναι ἡ ἀπληστία καὶ ἡ πλεονεξία τῶν ἰσχυρῶν τῆς Γῆς “ἐν οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία”. * νὰ ὀδηγήσει τὸν ἄνθρωπο ξανά στὸν πρωταρχικὸ του ρόλο, νὰ τὸν κάμει ἱεροουργὸ καὶ ὄχι καταχραστὴ τῆς Δημιουργίας, τὴν ὁποίαν καλεῖται νὰ προσφέρει στὸν συνάνθρωπο καὶ τὸν Δημιουργό».*

22. Βλ. ἐνδεικτικᾶ: τὴ συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν παγκόσμια Ἡμέρα Περιβάλλοντος (5.6.2003) μὲ τὴν ἔκδοση: ΕΣΕΘΠΟΟ, *Ἐκκλησία καὶ Φυσικὸ Περιβάλλον. Ἐδαφος - Νερό - Ἀέρας*, Ἀθήνα 2003, μὲ κείμενα τῶν Μητροπολίτου Ἀρχελώου Εὐθυμίου, Ἡλία Β. Οἰκονόμου, Θεοδώρου Ἰ. Παναγοπούλου, Χρήστου Ζερεφοῦ, Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου καὶ Παναγιώτη Καρύδη.

έποπτικό ύλικό για Νεανικές Συντροφίες²³

ή ένα υποδειγματικό Κέντρο Περιβαλλοντικής Άγωγής και Ευαισθητοποίησης της Αρχιεπισκοπής Ἀθηνῶν στη Βουλιαγμένη²⁴

θεωρούμε μετά λόγου γνώσεως ὅτι ἡ εὐαισθητοποίηση ποῦ ἐπιχειρεῖται δὲν ἔχει διαχυθεῖ ὅσο θὰ χρειαζόταν ἀπὸ τὰ ἄνω πρὸς τὰ κάτω, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν διοικοῦσα καὶ τὴν ποιμαίνουσα Ἐκκλησία στὸν λαὸ καὶ τὴν τρέχουσα καθημερινότητά του. Ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ ἀποδεικνύεται –δυστυχῶς– ἀνθεκτικότερη ἀπὸ τὴ σύνολη προσπάθειά μας. Οἱ ἐπιμέρους κοινωνίες - ἐνορίες μας ἔχουν, ἄλλωστε, περιπέσει ἤδη ὡς πρὸς τοῦτο στὴν παγίδα τοῦ ρητορικοῦ / ὠχαδελφικοῦ ἐρωτήματος, τὸ ὁποῖο μάλιστα δρᾷ συχνότατα καὶ ὡς ὑπεκφυγή: «*Ἐμεῖς θὰ σώσουμε τὸν κόσμο;*»

Πρὸς μιὰ διέξοδο ἀπὸ τὸν λαβύρινθο

Μία πειστικὴ ἀπάντηση, ἡ ὁποία θὰ δράσει καὶ ὡς ἀφύπνιση τῶν χανωμένων συνειδήσεων τοῦ σύγχρονου κόσμου, ἀποτελεῖ ποιμαντικὴ εὐθύνη καὶ προτεραιότητα καὶ χρέος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας λόγου:

– *Ναί, ἐμεῖς θὰ σώσουμε τὸν κόσμο, ἐὰν ἐμεῖς –ἐδῶ καὶ τώρα– ἀνακαλύψουμε καὶ σεβασθοῦμε τὸν βηματισμὸ τοῦ Κτίστη πίσω ἀπὸ τὰ ὄντα τοῦ περιβάλλοντος.*

23. Βλ. γιὰ παράδειγμα τὸν Φάκελο μὲ πλούσιο ἐποπτικὸ ὑλικὸ τῶν: π. Εὐαγγέλου Μαρκαντώνη - Αὐγερινοῦ Γεωργοπούλου - Ἰωάννη Ζαμπέλη, *Τὰ φυτὰ στὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας*, ἔκδ. Γραφείου - Ἰδρύματος Νεότητος Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Ἀθήνα 2006.

24. Τὸ Κέντρο Περιβαλλοντικῆς Ἀγωγῆς καὶ Ευαισθητοποίησης (Κ.Π.Α.Ε.) ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα Νεότητος τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, μὲ σκοπὸ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια τῶν νέων καὶ τὴν εὐαισθητοποίησή τους στὴν περιβαλλοντικὴ ἀγωγή μέσα ἀπὸ ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα καὶ ἄλλες δράσεις, ποῦ ἀφοροῦν τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος μέσα ἀπὸ τὶς ἀρχὲς καὶ τὴ διδασκαλία τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως μας. Στόχος τῆς προσπάθειας αὐτῆς εἶναι ἡ συνεισφορὰ τῆς Ἐκκλησίας μας, στὴ διαμόρφωση ἑνὸς νέου περιβαλλοντικοῦ ἠθους μὲ ὑπεύθυνες στάσεις καὶ συμπεριφορὲς ποῦ θὰ συμβάλλουν στὴν προστασία τῆς οἰκολογικῆς ἰσορροπίας καὶ τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς στὴν κατεύθυνση τῆς ἀειφορίας. Λειτουργεῖ σὲ χῶρο ἰδιαίτερου φυσικοῦ κάλλους, ποῦ εὐγενῶς τοῦ παραχώρησε τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης καὶ χρηματοδοτεῖται ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα Νεότητος τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Τὸ Κ.Π.Α.Ε. διοργανώνει ἡμερήσια καὶ τριήμερα ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα, σεμινάρια ἐνηλίκων, ἡμερίδες ἀκατάρτισης, καθὼς ἐπίσης καὶ συνέδρια ἐκπαιδευτικοῦ καὶ περιβαλλοντικοῦ ἐνδιαφέροντος. [Τὰ στοιχεῖα προέρχονται ἀπὸ τὸν ἐπίσημο ἰστότοπο τοῦ Κ.Π.Α.Ε.: <http://www.kpae.gr/> (ἀποτύπωση: 19.2.2010)].

λοντος· ἐὰν ἀποδεχθοῦμε τὸ αὐτονόητο δικαίωμα τοῦ ζῆν καὶ ὑπάρχειν στὰ μικρά, ταπεινά καὶ παραθεωρημένα τοῦ φυσικοῦ μας περιβάλλοντος ὡς παραγῶγων τῆς ἀγαπητικῆς διάθεσης τοῦ ἴδιου Δημιουργοῦ πού ἔπλασε κι ἐμᾶς· ἐὰν πρῶτα καὶ κύρια οἰκονομήσουμε τὰ περιπλεκόμενα θέματα τοῦ πλησιέστερου περιβάλλοντος μας²⁵, πού εἶναι αὐτὴ καθεαυτὴ ἡ ψυχοσωματική μας ὄντοτητα.

- Ναι, ἐμεῖς μποροῦμε νὰ σώσουμε τὸν Κόσμο! Ἐπειδὴ, ὡς πρόσωπα πού βιώνουμε λατρευτικά κι ἔμπρακτα τὸ ἀναστάσιμο ἐκκλησιαστικὸ γεγονός, θὰ ἔχουμε παράλληλα διαφύγει τὴν ἀπελπισία τῆς σκιάς τοῦ θανάτου, ἡ ὁποία, ἐκφράζοντας τὴν ἐσώτατη θανατίλα τῆς ψυχῆς, ἐπιθυμεῖ κάποτε τὴν ἐπέκταση ἢ καὶ τὴν διαίωσιση τῶν οἰκοκαταστροφῶν, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ εὐδοκιμεῖ καὶ ἡ ἴδια ὡς ἀθέατη –πλὴν καταλυτικὰ παροῦσα– πανδημία²⁶.
- Ναι, ἐμεῖς μποροῦμε νὰ σώσουμε τὸν Κόσμο! Ἔτσι ἡ ἐνοριακὴ ζωὴ θὰ ξαναγίνει κοινοτικὴ ζωὴ, οἱ Μητροπόλεις μας θ' ἀποκατασταθοῦν ὡς φυσικὲς (καὶ ὄχι παρένθετες) μητέρες τῶν πόλεων μας στοργικότερες, ἡ δὲ «*ὕγιαίνουσα διδασκαλία*»²⁷ μας θ' ἀναφανεῖ πολυσέβαστος συνομιλητὴς (ὄχι πλέον φτωχὸς ἢ καὶ ἀποδιοπομπαῖος συγγενῆς), ἐπειδὴ ἀκριβῶς θὰ προτείνει λύσεις οὐσιώδεις (διαυγεῖς κι ἐπαναστατικὲς, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι καὶ ὁ ἀλογόκριτος λόγος τοῦ Εὐαγγελίου) στὰ ἐφ' ὅλης τῆς ὕλης τοῦ κοινοτικοῦ βίου desiderata τῶν σύγχρονων κοινωνιῶν.

25. Πρωτοπρεσβυτέρου ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ, *Κεφάλαια...*, ὁ.π., σσ. 31-49 [κεφάλαιο: «Ἀνθρώπινο σῶμα: τὸ πλησιέστερο περιβάλλον μας»].

26. «Δὲν εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ οἰκολογικὴ κρίση εἶναι μία κατάσταση πού κατὰ βάθος ὅλοι ἀποστρέφονται. Εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς ψυχανάλυσης ὅτι ὅταν μία ἀρνητικὴ κατάσταση ἐμμένει παρόλες τὶς ὀχλήσεις καὶ τὶς ἀντιφάσεις ἀλλὰ καὶ τὶς προτεινόμενες θεραπείες καὶ ἀπόπειρες ἐκλογίκευσης, τότε αὐτὴ τὴν κατάσταση τὴν ἐπιθυμεῖ κατὰ βάθος ὁ ἄνθρωπος, γιὰτί κάτι προσφέρει στὸν διαταραγμένο ψυχισμό του. Ἡ οἰκολογικὴ κρίση μπορεῖ νὰ ἀποτελεῖ μία ἄλλη ὄψη τῆς ἀπελπισίας πού ταλανίζει τὶς σύγχρονες ψυχές καὶ ἐπομένως τῆς ἐπιθυμίας τους νὰ βυθισθοῦν ὅλα στὸν θάνατο. (...)» [Κωνσταντίνου Ζάχου, «Σκέψεις μὲ ἀφορμὴ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα», *Σύναξη* 74 (2000) 43].

27. Α' Τιμ. 1, 10.